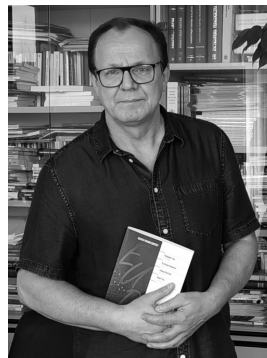

Krzysztof Franciszek Symela

Przyszłość kształcenia i szkolenia zawodowego w Europie w kontekście zmieniającego się rynku pracy

W ostatnich latach zwiększyła się presja wywierana na europejskie systemy kształcenia i szkolenia pod wpływem technologicznych i demograficznych trendów, które na nowo kształtują popyt na umiejętności i kwalifikacje, co determinuje konieczność uczenia się przez całe życie. Kształcenie i szkolenie zawodowe (VET) musi reagować na szybko zmieniające się zapotrzebowanie na rynku pracy oraz dopasowywać podaż kwalifikacji do popytu na umiejętności. Dlatego poprawa jego jakości, przydatności i efektywności jest centralnym elementem ram europejskiej polityki kształcenia i szkolenia zawodowego na lata 2021–2025, w której podkreśla się istotne znaczenie współpracy międzynarodowej, mobilności osób uczących się i pracowników oraz uznawania efektów uczenia się¹.

Efekty uczenia się obecnie stanowią podstawę określania i ciągłego aktualizowania treści i profilu programów VET oraz kwalifikacji w krajach UE. Wymaga to wyraźnego zrozumienia poszczególnych rodzajów wiedzy, umiejętności i kompetencji wymaganych przez obywateli, pracodawców i ogół społeczeństwa. Istotne jest ponowne rozważenie związku między treściami kształcenia a realizacją VET. Wyłania się potrzeba łączenia i integracji przedmiotów ogólnych z umiejętnościami i kompetencjami przekrojowymi i właściwymi dla danego zawodu, co będzie wymagało nowego podejścia do pedagogiki oraz opracowywania programów nauczania.

¹ Nota Informacyjna CEDEFOP – Sierpień 2021, ISSN 1977-8007.

W całej Europie nasiliło się zjawisko uczenia się w miejscu pracy. Obserwuje się wyraźne przejście z nauczania w szkole na zdobywanie kwalifikacji w trakcie pracy. Miejsce pracy nie jest już postrzegane jako miejsce do praktykowania wiedzy nabytej w szkole, lecz jako miejsce umożliwiające osobom uczącym się nabywanie konkretnych umiejętności, których nie można nauczyć się w środowisku szkolnym. Warto podkreślić, że w Polsce od 2018 r. od wszystkich szkół prowadzących kształcenie zawodowe wymagana jest formalna współpraca z pracodawcami w zakresie praktyk w przedsiębiorstwach.

Z badań przeprowadzonych przez CEDEFOP² wynika, że wiele krajów wzmocniło element kształcenia ogólnego w programach VET albo przez wprowadzenie większej liczby przedmiotów ogólnych, albo przez lepsze ich włączenie do programów nauczania. Ten większy nacisk na przedmioty ogólne nie odbywa się kosztem uczenia się w miejscu pracy – przeciwnie, w wielu przypadkach lepsze zintegrowanie przedmiotów ogólnych z procesem uczenia się w miejscu pracy poprawiło ogólną jakość programu.

W zaleceniu Rady UE w sprawie VET³ zaapelowano, by programy kształcenia i szkolenia zawodowego były „zorientowane na osobę uczącą się, oferowały dostęp do uczenia się tradycyjnego, cyfrowego lub hybrydowego oraz elastycznych i modułowych ścieżek opartych na uznawaniu efektów uczenia się”.

Praca CEDEFOP „Przyszłość VET – spojrzeć wstecz, by zobaczyć, co jest przed nami” pokazuje, że ogólna koncepcja VET w Europie stopniowo się zmienia. Chociaż ma to wpływ na sposób realizacji VET, jego instytucje i struktury, w coraz większym stopniu wpływa również na jego treści. Aby być przygotowanym na przyszłość, VET musi przywrócić równowagę między wiedzą z przedmiotów ogólnych, umiejętnościami specyficznymi dla danego zawodu, a kompetencjami przekrojowymi. Sposób przeprowadzenia tego procesu będzie miał wpływ na adekwatność i ogólną jakość VET w nadchodzących dziesięcioleciach.

W czwartym tomie czasopisma prezentujemy wyniki badań o interdyscyplinarnym charakterze z obszaru edukacji dorosłych w Polsce i na świecie, aktywności osób starszych, edukacji dla innowacyjnej gospodarki, wspomagania procesu nauczania i uczenia się.

Naszym czytelnikom polecam m.in. artykuły: J. Stochmiałka *Edukacja ustawiczna w sytuacji kryzysów oraz wsparcia społecznego*, M. Rojka *Rzetelność kwestionariusza pomiaru właściwości uczenia się dorosłych w hybrydowym modelu pracy*, J. Religi *Model rozwoju gotowości instytucji do cyfryzacji procesów uczenia się*, U. Jeruszki *Problemy zarządzania zasobami ludzkimi w polskiej szkole*.

² Nota Informacyjna CEDEFOP – Grudzień 2022, ISSN 1977-8007.

³ Zalecenie Rady z dnia 24 listopada 2020 r. w sprawie kształcenia i szkolenia zawodowego na rzecz zrównoważonej konkurencyjności, sprawiedliwości społecznej i odporności” (Dz.U. UE C 417/1).

W rozdziale informacyjnym uwagę czytelników kierujemy na ważne wydarzenia, jakie odbyły się w Polsce w czwartym kwartale bieżącego roku, m.in. I Kongres Kształcenia Dualnego, Światowy Tydzień Przedsiębiorczości. Potrzeba postaw przedsiębiorczych młodzieży XXI wieku w perspektywie wyzwań rynku pracy, Konferencję Stron Porozumienia Sektorowego na rzecz Rozwoju Gospodarki Wodorowej. Rekomendujemy również Raport *Stan pracy hybrydowej w Polsce. Doświadczenia i oczekiwania*. Raport Deloitte, listopad 2022.

W ostatnim kwartale 2022 r. z głębokim smutkiem przyjęliśmy wiadomość o śmierci dwóch wybitnych osób: **Barbary Baraniak**, doktor habilitowanej w zakresie pedagogiki – pedagogiki pracy, profesora Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego, sekretarza naukowego i p.o. Dyr. Instytutu Badań Edukacyjnych w Warszawie, Stałego Recenzenta naszego czasopisma, badacza i autorkę licznych publikacji zwartych i rozpraw oraz **Elżbiety Goźlińskiej**, wieloletniego pracownika Centralnego Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli w Warszawie, autorytetu w obszarze kształcenia zawodowego, znakomitego dydaktyka, autorki programów nauczania, podręczników i opracowań metodycznych.

Redakcja oraz Dyrekcja Łukasiewicz – Instytutu Technologii Eksploatacji w Radomiu składają wyrazy żalu i współczucia Rodzinom oraz Bliskim obu Pań składa.

The future of vocational education and training in Europe in the context of a changing labour market

In recent years, pressure on Europe's education and training systems has increased due to technological and demographic trends that are reshaping the demand for skills and qualifications, necessitating lifelong learning. Vocational education and training (VET) must respond to rapidly changing labour market demands and match the supply of qualifications with the demand for skills. Therefore, improving its quality, relevance and efficiency is at the heart of the European Vocational Education and Training Policy Framework 2021-2025, which emphasizes the importance of international cooperation, mobility of learners and workers and the recognition of learning outcomes.

Work-based learning has increased across Europe. There is a clear shift from school-based learning to on-the-job training. The workplace is no longer seen as a place to practice what is learned at school, but as a place that enables learners to acquire specific skills that cannot be learned in a school environment. It is worth emphasizing that in Poland, since 2018, all schools providing vocational education have been required to formally cooperate with employers in the field of apprenticeships in enterprises.

CEDEFOP's work "Looking back to look ahead: what is the future for VET in Europe?" shows that the overall concept of VET in Europe is gradually changing. While this affects the way VET is delivered, its institutions and structures, it also increasingly affects its content. To be future-proof, VET needs to rebalance knowledge in general subjects, job-specific skills and transversal competences. How this process is carried out will have an impact on the relevance and overall quality of VET in the coming decades.

In the fourth volume of the journal, we present the results of interdisciplinary research in the field of adult education in Poland and in the world, active ageing, education for an innovative economy, supporting the teaching and learning process.